

Sosiale konstruksionisme as 'n pastoraal- terapeutiese benadering

deur

Eric Scholtz

Voorgelê ter vervulling van 'n gedeelte van die vereistes vir die
graad Doctor Divinitatis in die Fakulteit Teologie, Universiteit van
Pretoria

Promotor: Professor J.C. Müller

Maart 2005

Eventually, all things merge into one, and a river runs through it. The river was cut by the worlds great flood and runs over rocks from the basement of time. On some of the rocks are timeless raindrops. Under the rocks are the words, and some of the words are theirs. (Maclean 1993:104)

A. INHOUDSOPGAWE**B. DANKBETUIGING****C. SUMMARY****D. SLEUTELTERME****A. INHOUDSOPGAWE**

1. KONTEKSTUALISERING VAN DIE TEMA	1
1.1 Bewuswording	1
1.2 'n Verhaal oor my geloofs- en teologiese vorming	2
1.3 'n Studeerkamerverhaal	4
1.3.1 Brokkie 1: Spieëltjie, spieëltjie... wie's die pastor vir sy klant?	5
1.3.2 Brokkie 2: Dominee, wat is ons eintlike probleem?	6
1.3.3 Brokkie 3: Is my woorde hol simbole?	7
1.3.4 Brokkie 4: Sosiale konstruksionisme	8
1.3.4.1 'n Kort weergawe	8
1.3.4.2 'n Langer weergawe	9
(i) Relasionele epifanie: Kenneth Gergen	10
(ii) <i>Conversational realities</i> : John Shotter	27
1.4 Insetsel oor <i>underground man</i>	37
1.5 Pastorale terapie in die Nederduitse Gereformeerde Kerk:	
'n Verhaal met 'n wending	38
1.6 Modernisme/Postmodernisme	49
1.6.1 Anti-fundamentalisme teenoor fundamentalistiese epistemologie	51
1.6.2 Taal as konstruerend teenoor taal as deskriptief/representatief	52
1.6.3 Etiese pluraliteit teenoor 'n totaliserende unitêre etiek	53
1.6.4 Desentrering van die subjek	57
2. LOKALISERING VAN DIE NAVORSING	59
2.1 Plasing binne 'n navorsingsgemeenskap	59

2.2 Browning se prakties-teologiese navorsingsmodel	62
2.3 Refleksie oor Browning	79
2.4 Die struktuur van die proefskrif	82
3. SOSIALE KONSTRUKSIONISME AS TERAPIE	84
3.1 Die terapeut as die nie-weter	84
3.2 Die relasionele/verhalende self	89
3.3 Die probleem is die probleem	95
3.4 Die terapeutiese proses as 'n taalgebeure	103
4. VERHALE OOR/EN PASTORAAT	121
4.1 Die tipologie van Charles V. Gerkin	121
4.2 Heitink se drie fases	125
4.3 Pastoraat tussen simboolkompleks en persoonlike simbolisering: M. van Knippenberg en W. Putman	128
4.4 Refleksie	132
4.5 Die omgaan met verhale in pastorale benaderings	134
4.5.1 Pastoraat as die vervanging van die gespreksgenoot se verhaal	135
4.5.2 Pastoraat as die ontwikkeling van die gespreksgenoot se verhaal	137
4.5.3 Pastoraat as die ko-konstruksie van 'n nuwe verhaal	140
5. DIE IDENTITEIT VAN DIE BYBEL: HISTORIES- EN SISTEMATIES- TEOLOGIESE OORWEGINGS	147
5.1 Vol vrae/ "Thick questions"	147
5.2 Die identiteit van die Bybel: 'n Protestants-(neo-)ortodokse Skrifbeskouing	151
5.2.1 Gesag	153
5.2.2 Betroubaarheid	155
5.2.3 Genoegsaamheid	158
5.2.4 Duidelikheid	160
5.2.5 Die inspirasie van die Bybel	163
5.3 Krisis rondom die identiteit van die Bybel	163

5.3.1 Die destabilisering van betekenis	165
5.3.1.1 Die ondergang van die outeur	165
5.3.1.2 Die ondergang van die boek	173
5.3.1.3 Die ondergang van die leser	179
5.4 Refleksie	183
5.5 Op soek na 'n nuwe beskrywing van die status en identiteit van die Bybel	184
5.5.1 'n Postfundamentalistiese Skrifbeskouing: W. van Huyssteen	185
5.5.2 Die Bybel as onvoltooide drama: B. Walsh (vid. N.T. Wright)	191
5.5.3 Die Bybel as kompos: W. Brueggemann	194
5.6 Die vol vrae/ <i>thick questions</i> herbesoek	199
6. SOSIALE KONSTRUKSIONISME AS 'N PASTORAAL-TERAPEUTIESE BENADERING	209
6.1 Waardes vir 'n pastoraal-terapeutiese benadering	209
6.2 Die stemme van my gespreksgenote: Die fokusgroep	217
6.2.1 Kriteria	220
6.2.2 Die fasiliteerder	223
6.2.3 Samestelling	224
6.2.4 Aanloop	225
6.2.5 Die eerste gesprek	227
6.2.6 Afloop	257
6.2.7 Tweede aanloop	260
6.2.8 Die tweede gesprek	262
6.2.9 Tweede afloop	285
7. MYMERING OOR TERAPEUTIESE VERHALE EN KONTEKSTE	290
BIBLIOGRAFIE	295

B. DANKBETUIGING

Terwyl dit algemene en sekerlik gepaste praktyk is om erkenning te gee aan persone wat 'n bydrae gelewer het tot 'n akademiese werk soos hierdie, het die paradigma waarbinne hierdie navorsing geskied het my nog meer laat beseef dat kennisverwerwing nie 'n individuele prestasie en kennis nooit individuele besit is nie. Daarom wil ek graag aan die volgende persone erkenning gee en hulle van harte bedank vir hul betrokkenheid in die tot standkoming van hierdie proefskrif:

- Professor Julian Müller. Dankie vir jou moed om op 'n smal pad te loop en vir talle (uitdagende) gesprekke waarvan ek kon deel wees. Hoe het die gesprek nie ontwikkel nie!
- Die studiegroep. Ek kon saam met julle worstel om 'n nuwe taal te leer praat.
- Die Akademiese Inligtingsdiens van die Universiteit van Pretoria. Ek wil veral vir Thea Heckroodt, wat geduldig goeie diens gelewer het en treë vir treë kan saamgesels, uitsonder.
- Die fokusgroep. Julle bydrae sorg daarvoor dat ek nou beter as voorheen verstaan dat ek nie aan 'n gesprek kan deelneem soos ék wil nie.
- Lucia Smith. Jou taalversorging en uitgebreide verduidelikings van waarom jy sekere wysigings voorstel (ek vermoed laasgenoemde is uit sensitiwiteit vir die skrywer se gevoelens) word waardeer.
- My vrou, Michelle. Jy moes tydig en ontydig luister na hoe ek myself probeer verwoord oor een of ander aspek van hierdie navorsing.
- Ons kinders, Marthinus en Liana. Julle het my met jul gereelde vraag oor waarmee pa besig is, altyd daaraan herinner dat ek met 'n proefskrif besig is.

C. SUMMARY

The postmodern context in which the church currently performs its duties, necessitates a reconsidering of its pastoral practice. This venture is undertaken by introducing the social constructionist paradigm as a thought form for therapeutic and pastoral approaches. The social constructionist perspective proposes a non-referential, non-descriptive and communicational view of language. Language does not mirror the world, but we create the world we know and inhabit through joint communicative action.

This constructionist view of language has radical implications for the way we practice therapy and pastoral care. It invites a move away from expert knowledge, professional diagnosis, essentialist thinking and therapeutic master narratives. It encourages a not-knowing position, multiple descriptions of the reality experienced as the problem, a narrative understanding of identity and the development of local meaning in the therapeutic conversation.

If the above mentioned implications of social constructionist thought for pastoral practice are taken seriously, the following question emerges: What is the role of the Bible in a pastoral approach which aligns itself with social constructionist commitments? Does this sacred text allow the pastor to hold a not-knowing position and the development of local meaning in conversation? The question is addressed by explicating the Protestant Orthodox view of Scripture as authoritative, perspicuous, sufficient and dependable. This view of Scripture is critiqued by reviewing the complex and challenging developments in modern literary criticism, which give rise to generating alternative descriptions of the status and identity of the text we Christians call 'The Bible'. These alternative descriptions result in a postfoundationalist view of the Bible.

In conclusion a set of values for pastoral therapy, as informed by social constructionism, is formulated. A focus group joins the venture by reflecting on the values.

The final chapter is a rumination on therapeutic narratives and context.

D. SLEUTELTERME

Sosiale konstruksionisme

Postmodernisme

Fundamenteel-praktiese teologie

Sosiaal-konstruksionistiese navorsing

Modernistiese terapie

Sosiaal-konstruksionistiese terapie

Pastorale benadering

Protestants-ortodokse Skrifbeskouing

Literêre kritiek

Postfundamentalistiese Skrifbeskouing